

ad 3. A tömegfaerdők vágásérettségi korának meghatározásánál több szempontot is figyelembe kell vennünk. Első ezek közül az állomány fatömegnövédékének alakulása. E tekintetben legkedvezőbb, ha a folyónövedék kulminációja idejét jelöljük meg. Tekintettel kell lennünk azonban ezenkívül arra is, hogy a tuskók sarjadzóképesége még erős legyen. Mindezek alapján mageredetű csereseink és gyertyánosaink esetében 50—60 éves, sarjerdő üzemmódban 25—30 éves korban célszerű a vágásérettségi kort meghatározni.

ad 4. Ami a tömegfatermesztés termőhelyét illeti, a nagy teljesítményű gépek miatt megkívánt kedvező domborzati viszonyokon túl, a talaj jó tápanyag-ellátottságát kell helyesen megválasztanunk. Utóbbi tekintetében az egyes fatermelési osztályok fatömegadatai segíthetnek az optimum kiválasztásában. Tekintettel arra, hogy hosszabb távon sarjerdő üzemmódban kívánjuk a fatermesztést folytatni, e célra Greiner sarjerdő üzemmód teljesítményszázalékait használtuk fel. Ezek azt mutatják, hogy a tölgy (cser) esetében sorrendileg a III., II., IV., I., gyertyán esetében a VI., V. termőhelyi osztályokon (Greiner) a legeredményesebb a tömegfatermesztésre berendezkedni. Ez azért is megnyugtató, mert a legjobb termőhelyet igénylő minőségi fatermesztés különösebb sérelme nélkül folyhat a tömegfatermesztés a viszonylag gyengébb termőhelyeken. Gyakran felmerül azonban az emberben annak a gondolata, hogy a kétcélú termesztés azonos területen egyidőben folyhatna, mikor is az értékefa (pl. KTT, KST) 100—120 éves vágáskora mellett a tömegfát (pl. Gy, H, NY) 3—4-szer termelhetnénk ki. Ennek a már régebben alkalmazott, ún. középerdő korszerű kialakításának módját és gazdaságosságát érdemes volna vizsgálat tárgyává tenni.

Végül az erdőnevelési teendőkről kell röviden szólnunk.

Tekintettel arra, hogy a tömegfa-erdőben a minőséget fokozó beavatkozásra nincs szükség, a nevelővágásnak funkciója a faállomány védelme, amely főként az állékonyságának fenntartásában nyilvánul meg. Tudjuk, hogy az öngyérülés, a természetes kiválasztódás ebben jó segítségünkre van. Teljes mértékben nem hagyatkozhatunk azonban rá. Célszerű a száradékképződésnek, mint termelési veszteségnek a megakadályozása is. E két szempontot összekapcsolva, minimális számú (1—2) gyérítés javasolható a jelenleg 50—60 éves korig fenntartani kívánt, mageredetű cser és gyertyán tömegfa-erdeinkben. Természetesen a nevelési modell még kidolgozásra vár a fatermesztésnek ezen új elvei szerint, mégpedig a gyertyánon és cseren kívül más fafajokra nézve is, hiszen kiválóan alkalmasak e célra a fehérynár, az akác, az erdeifenyő, helyenként a hársak, a magaskőrís és a fűzek.

HOZZÁSZÓLÁS

DR. CSESZNÁK ELEMÉR: „A TÖMEGFA-ERDŐK FATERMESZTÉSI KÉRDÉSEI” C. TANULMÁNYÁHOZ

A szerző nemcsak érdekes, de valóban a fejlesztés nézőpontjából is fontos kérdést elemez. A fatermesztésben a klasszikusnak mondható, természetszerű erdőművelési irányelvek kétségtelenül veszítettek egyeduralgoló szerepükből. Vitathatatlan, hogy bizonyos gyakorlati termesztéstechnológiai, munkaszervezési változások, kívánalmak, de módosuló technikai lehetőségek és kényszerek, valamint a felhasználási igények egyre inkább a tipizálást, ezzel bizonyos fokú sablonizálást helyeznek előtérbe. A termelés racionalizálása kétségtelenül

e változtatások minél erőteljesebb érvényesítését szorgalmazza. Másfelől viszont nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy az erdő, egyedeiben is, az erdei életközösséget jelentő teljességben is, alapvetően biológiai folyamatok színtere, ahol e folyamatok csak egészen szűk határokon belül befolyásolhatók, változtathatók meg káros következmények nélkül. Ez az alaphelyzet azután az ún. célválasztékos termesztési módok alkalmazásának is bizonyos korlátokat állít. E korlátok szűkebb vagy tágabb volta fajok vagy ezek bizonyos csoportja szerint változik.

Az ipari erdő fogalma véleményem szerint jóval régibb keletű. A fogalom leszűkítését jelenti, ha csak a tömegfa végtermék előállítására gondolunk. Az ipari erdő fogalma szükségszerűen jelenti az olyan kezelési módokat is, amelyek az adott műszaki színvonalnak megfelelően tipizálhatók, nagyobb terület-egységekre kiterjesztve alkalmazhatók. Mindez természetesen hozza magával, hogy végtermékként nagyobb tömegű, azonos választék lehetőség jelenik meg. Ilyen értelemben már ipari erdőknek foghatjuk fel a múlt századbeli nagy fenyvesítéseket is az egykori lombos erdők helyén. De éppen ezeknek a mesterséges erdőknek a példája mutatja, hogy a termőhelyben és a biológiai jelenségekben nyilvánult, számos hátrányos hatás mellett nem mindig realizálódtak a tömeges választékokra vonatkozó eredeti elképzelések sem. A fatermesztési ciklus túl hosszú ahhoz, hogy ezt teljes bizonyossággal előre meg lehessen határozni. Különösen nem manapság, amikor a technikai-technológiai változások üteme rendkívül felgyorsult. Hosszabb távon ezekkel a változásokkal párhuzamosan a legkülönbébb választékigények állhatnak elő, amelyeket a szerző által megfogalmazott tömegfa-erdő aligha elégíthet ki. Ennek ellenére mégis lehet létjogosultsága ennek a tömegfa-erdőnek is, amely a szerző értelmezése szerint tulajdonképpen az egészen extenzív fatermesztési mód megtestesítője.

A szerző által megfogalmazott tömegfa-termesztésnek ma már más utakon bontakoznak az irányai. Mindenekelőtt az egészen rövid termesztési ciklusú (ún. minirotaációval kezelhető) fatermesztési mód, az erre a célra alkalmas, igen gyorsan növekvő fajok felhasználásával mutatkozik erre megfelelőnek. Ezek esetében annak a veszélye is kisebb, hogy a vágásérettségi kor idejére megváltoznak az eredetileg elképzelt célválasztékok.

A sarj üzemmódú tömegfatermesztés fajonként más-más kérdéseket is felvet. Különösen a fényigényesebb tölgyféléknél, számolni kell az erőteljesebb tőszámcsökkenéssel, ami már kétségesse teheti a termőhelynek és a termesztési módnak megfelelő fatömeg-potenciál kihasználását. Tisztázandók még az ilyen termesztési mód növényegészségi vonatkozásai is.

A tömegfa-termesztés a szerző elgondolása szerint is a jó termőhelyeken jöhet számításba. Viszont ugyanezen termőhelyek alkalmasak a szerző által sem tagadott értékfatermelő erdők számára. Az előremutató megoldást valószínűleg a szerző által is említett közepedő korszerű kialakításának a módjában lehetne megtalálni.

Mindent egybevetve, a szerző által felvetett fatermesztési móddal érdemes foglalkozni, de a tanulmányban felhozott nézőpontok, érvek nem elégségesek egyértelmű állásfoglalás kialakításához. Szükséges e fatermesztési mód előnyeit és hátrányait további nézőpontokból is elemezni, és csak mindezek egybevetésével dönteni, nemcsak a tömegfa-erdő létjogosultsága tekintetében (a létjogosultsága bizonyos korlátok között feltétlenül elfogadható), hanem arról is, hogy milyen körülmények között, milyen általános kezelési irányelvek alkalmazásával vállalható.

Dr. Tóth Béla